

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych
zastępca dyrektora
Andrzej Łosiewicz

Warszawa, /elektron. znacznik czasu/
BON-X.055.2.2026

Fundacja

Szanowni Państwo,

w odpowiedzi na petycję z dnia 2 kwietnia 2026 r. w sprawie wsparcia dorosłych osób w autyzmem w znalezieniu zatrudnienia, Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych przekazuje poniższe wyjaśnienia.

Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych z pełną powagą traktuje petycję dotyczącą sytuacji dorosłych osób w spektrum autyzmu. Dostrzegamy, że dla wielu dorosłych osób w spektrum autyzmu okres po zakończeniu edukacji wiąże się z realnym ryzykiem utraty ciągłości wsparcia oraz z trudnościami w uzyskaniu i utrzymaniu pracy odpowiadającej ich kompetencjom, potrzebom i sposobowi funkcjonowania. To ważne wyzwanie publiczne, dotyczące nie tylko dostępu do zatrudnienia, ale także samodzielności, poczucia bezpieczeństwa i jakości życia.

Petycja zwraca uwagę na kilka kwestii szczególnie istotnych: potrzebę ciągłości wsparcia po zakończeniu szkoły, bardziej zindywidualizowanego podejścia do aktywizacji zawodowej, lepszego powiązania orzecznictwa z realnym planowaniem wsparcia, rozwoju usług ułatwiających znalezienie pracy i utrzymanie zatrudnienia, a także znaczenie komunikacji i przewidywalności otoczenia. Są to zagadnienia bardzo istotne również z perspektywy działań prowadzonych obecnie w Biurze Pełnomocnika.

Jednocześnie trzeba wyraźnie podkreślić, że osoby w spektrum autyzmu nie stanowią grupy jednolitej. To osoby o bardzo różnym poziomie samodzielności, odmiennych kompetencjach, doświadczeniach, aspiracjach zawodowych, sposobach komunikowania się oraz zróżnicowanych potrzebach związanych z organizacją pracy i niezbędnym wsparciem. Z tego względu skuteczne rozwiązania publiczne nie mogą opierać się na schematach ani uproszczeniach. Muszą uwzględniać rzeczywistą sytuację danej osoby, jej potrzeby, mocne strony, cele oraz warunki, w jakich może bezpiecznie i stabilnie funkcjonować.

W tym kontekście szczególne znaczenie ma realizowany przez Biuro Pełnomocnika projekt "Standaryzacja modelu zatrudnienia wspomaganego w Polsce". W ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego (FERS), działanie 3.4 Nowe

rozwiązania na rzecz osób z niepełnosprawnościami, realizowany jest projekt mający na celu wypracowanie standardu zatrudnienia wspomaganego oraz jego wdrożenie i przetestowanie. Projekt rozpoczął się 1 stycznia 2025 r.

Celem projektu jest przygotowanie rozwiązań, które pozwolą wdrożyć model zatrudnienia wspomaganego jako trwałe rozwiązanie wspierające aktywność zawodową osób z niepełnosprawnościami w Polsce. Jest to instrument nieobecny dotychczas w ogólnodostępnym systemie instrumentów kierowanych do osób z niepełnosprawnościami.

Usługa zatrudnienia wspomaganego to indywidualna metoda pracy z osobami z niepełnosprawnościami, której celem jest umożliwienie im dostępu do pracy i utrzymanie płatnego zatrudnienia na otwartym rynku pracy.

W praktyce chodzi nie tylko o sam moment znalezienia oferty pracy, ale o cały proces prowadzący do trwałego zatrudnienia: rozpoznanie potrzeb i potencjału danej osoby, pomoc w wyborze odpowiedniego miejsca pracy, wsparcie we wdrożeniu do obowiązków, towarzyszenie po podjęciu pracy oraz reagowanie wtedy, gdy pojawiają się trudności w utrzymaniu zatrudnienia.

Istotnym elementem zatrudnienia wspomaganego jest również wsparcie kierowane do pracodawcy. Chodzi tu zarówno o doradztwo związane z organizacją pracy i dostosowaniem środowiska zatrudnienia, jak i o pomoc w lepszym przygotowaniu miejsca pracy, zespołu oraz samego procesu wdrożenia pracownika. To ważne dlatego, że trwałość zatrudnienia zależy nie tylko od gotowości samej osoby do podjęcia pracy, ale także od jakości wsparcia udzielonego pracodawcy i od tego, czy miejsce pracy potrafi odpowiednio odpowiedzieć na zróżnicowane potrzeby pracowników.

Projekt „Testowanie wdrożenia usługi zatrudnienia wspomaganego” stanowi drugą – wdrożeniową – część działań przewidzianych w programie FERS dotyczącą testowego wdrożenia do systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami usługi zatrudnienia wspomaganego.

Celem niniejszego projektu jest przetestowanie wdrożenia modelu zatrudnienia wspomaganego wypracowanego w projekcie koncepcyjnym pn. „Standaryzacja modelu zatrudnienia wspomaganego w Polsce” nr FERS.03.04-IP.06-0001/24 (PK) poprzez kontraktowanie i realizację usługi zatrudnienia wspomaganego.

Działania te umożliwią przetestowanie, a następnie skorygowanie i uzupełnienie modelu przed ostatecznym wprowadzeniem go do krajowego systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami.

Usługa zatrudnienia wspomaganego będzie kontraktowana z agencjami zatrudnienia wspomaganego (AZW), które zostaną objęte wsparciem szkoleniowym oraz pakietem doradczo-wdrożeniowym.

W projekcie weźmie udział około minimalnie 70 AZW. Usługą zatrudnienia wspomaganego objętych zostanie w projekcie co najmniej 12 tys. osób z niepełnosprawnościami. Zakłada się osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia na poziomie minimum 30% (minimum 3 600 osób).

Ostatecznym celem obu projektów jest, po uwzględnieniu zgłoszonych uwag i rekomendacji w wyniku pilotażu, opracowanie zmian legislacyjnych i wdrożenie usługi zatrudnienia wspomaganego do systemu aktywizacji zawodowej

Realizacja obu projektów zakończy się z końcem 2029 roku.

Projekt dotyczący zatrudnienia wspomaganego służy właśnie przygotowaniu trwałego modelu takiej usługi w Polsce. Obejmuje on wypracowanie standardu agencji zatrudnienia wspomaganego, przygotowanie i szkolenie trenerów pracy, stworzenie rozwiązań organizacyjnych i finansowych dla tej usługi, a także budowę ogólnopolskiej sieci certyfikowanych agencji zatrudnienia wspomaganego. Z perspektywy postulatów przedstawionych w petycji jest to jeden z najważniejszych kierunków działań, ponieważ odpowiada na potrzebę bardziej indywidualnego i długofalowego wsparcia w drodze do pracy na otwartym rynku.

Równie istotne są działania dotyczące przebudowy modelu orzekania o niepełnosprawności. Kierunek tych prac ma znaczenie także z punktu widzenia petycji, ponieważ nowoczesny system powinien możliwie trafnie opisywać nie tylko ograniczenia, ale również potrzeby wsparcia oraz warunki, w jakich dana osoba może funkcjonować możliwie samodzielnie, także w obszarze pracy. Takie podejście jest szczególnie ważne w odniesieniu do osób w spektrum autyzmu, których sytuacja nie daje się rzetelnie opisać wyłącznie przy użyciu ogólnych kategorii.

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej rozpoczęło realizację projektu pn. "Przebudowa modelu orzekania o niepełnosprawności oraz form wsparcia" finansowanego ze środków Funduszy Europejskich dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS), którego celem jest opracowanie kompleksowego modelu orzekania o niepełnosprawności, odpowiadającego na indywidualne osób z niepełnosprawnościami oraz adresowanego do nich systemu świadczeń i innych form wsparcia.

Zmodyfikowany model orzekania o niepełnosprawności, zostanie oparty o Międzynarodową Klasyfikację Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF) (ang. International Classification of Functioning, Disability and Health), opracowaną przez ekspertów Międzynarodowej Organizacji Zdrowia w 2001 r. jako klasyfikację stanów zdrowia uzupełniającą wobec ICD (Międzynarodowa Statystyczna Klasyfikacja Chorób i Problemów Zdrowotnych), jak również będzie zgodny z postanowieniami Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (KPON).

W ramach projektu opracowane zostaną narzędzia do wieloaspektowej oceny niepełnosprawności, opartej nie jedynie na aspekcie medycznym (diagnozie nozologicznej), ale uwzględniające profil funkcjonowania tj. aspekty funkcjonalne i sytuacyjne orzekanych osób – indywidualny kontekst życiowy oraz indywidualną konfigurację cech i zdolności, które bezpośrednio wpływają na efektywność podejmowanych aktywności, również związanych z pełnieniem ról społecznych. W wyniku realizacji powyższego zadania wypracowane zostaną kryteria ustalania niepełnosprawności oraz kryteria kwalifikacji do świadczeń i innych instrumentów wsparcia.

Na obecnym etapie prac trudno jednoznacznie określić, jakie będą kryteria oceny oraz stosowane narzędzia diagnostyczne do oceny zdolności osoby orzekanej do podjęcia albo kontynuowania pracy zarobkowej, jak również to, czy w przypadku osób z określonym rozpoznaniem nozologicznym organ orzekający będzie zobligowany do opracowania indywidualnego planu aktywizacji zawodowej i społecznej z realną perspektywą zatrudnienia.

Duże znaczenie mają również bariery komunikacyjne i proceduralne. Dlatego ważnym elementem działań Biura Pełnomocnika jest projekt "Centrum Komunikacji dla Osób z

Niepełnosprawnościami", obejmujący m.in. usługi w zakresie komunikacji wspomagającej i alternatywnej (AAC) oraz tekstu łatwego do czytania i zrozumienia. Rozwiązania te mogą mieć istotne znaczenie także dla wielu osób w spektrum autyzmu w kontaktach z instytucjami, w procesie aktywizacji zawodowej, w rekrutacji oraz w codziennym funkcjonowaniu w miejscu pracy wszędzie tam, gdzie przeszkodą staje się forma komunikacji lub sposób przekazywania informacji.

Niezależnie od działań projektowych funkcjonują już także instrumenty wspierające zatrudnianie osób z niepełnosprawnościami, w tym dofinansowanie do wynagrodzeń oraz wsparcie na przystosowanie, adaptację lub wyposażenie stanowiska pracy. Doświadczenia opisywane w petycji pokazują jednak, jak ważne jest łączenie instrumentów finansowych z dobrze zaprojektowanym wsparciem w procesie wejścia do pracy i jej utrzymania.

Z perspektywy resortu celem jest to, aby dorosłe osoby w spektrum autyzmu mogły korzystać z rozwiązań, które realnie zwiększają szanse na znalezienie pracy odpowiadającej ich możliwościom, potrzebom i planom życiowym oraz pomagają tę pracę utrzymać. Petycję traktujemy jako ważny głos wzmacniający potrzebę konsekwentnego rozwijania właśnie takich rozwiązań.

Jeśli zaś chodzi o dostęp do bezpłatnej opieki psychologicznej oraz psychiatrycznej w ramach NFZ, na wstępie należy wskazać, iż opieka psychiatryczna jest dostosowana do wszystkich pacjentów, niezależnie od rozpoznania, w związku z czym od 2018 roku w Polsce trwa reforma opieki psychiatrycznej, w ramach której dorośli pacjenci mają prawo skorzystać ze świadczeń zdrowotnych udzielanych w centrach zdrowia psychicznego.

Centrum Zdrowia Psychicznego (CZP) to miejsce, w którym można uzyskać natychmiastową, bezpłatną pomoc w związku z problemami ze zdrowiem psychicznym przez całą dobę, bez konieczności posiadania skierowania lub wcześniejszego umawiania wizyty. To kompleksowa, skoordynowana i bliska miejscu zamieszkania pomoc, która zwiększa szanse na szybki powrót do równowagi i trwałe wzmocnienie zdrowia psychicznego. Aktualnie funkcjonuje 118 Centrów Zdrowia Psychicznego, które obejmują działaniem ponad 50 % dorosłej populacji Polski.

Więcej na temat CZP oraz informacje teleadresowe znajdują się na stronie:
<https://www.gov.pl/web/zdrowie/centra-zdrowia-psychicznego>.

Aktualnie priorytetowym zadaniem Ministerstwa Zdrowia jest dążenie do wyrównania dostępu do świadczeń zdrowotnych udzielanych w centrach zdrowia psychicznego. Celem resortu zdrowia jest jak najszybsze objęcie całego kraju systemem sprawnie funkcjonujących centrów zdrowia psychicznego, w szczególności w regionach, które dotychczas nie były objęte pilotażem. Intencją Ministerstwa Zdrowia jest wdrożenie modelu Centrów Zdrowia Psychicznego w skali ogólnokrajowej od 1 stycznia 2027 r.

Ponadto w zakresie Narodowego Programu Zdrowia prowadzone jest Centrum Wsparcia, które zapewnia całodobową, bezpłatną i anonimową pomoc osobom w kryzysie psychicznym poprzez telefon 800 70 2222, czat i e-mail.

Centrum Wsparcia to projekt o zasięgu ogólnokrajowym, świadczący pomoc i wsparcie osobom doświadczającym kryzysu psychicznego. Centrum wsparcia działając z wykorzystaniem telefonu (w formie „telefonu zaufania”) oraz innych narzędzi teleinformatycznych jest, obok pomocy udzielanej w poradniach czy oddziałach szpitalnych, istotną częścią systemu pomocy dla osób oświadczających kryzysów. Możliwość skorzystania z całodobowej, bezpłatnej, szybkiej i anonimowej konsultacji

interwencyjnej jest szczególnie istotna w przypadku zagrożenia suicydalnego. Anonimowa forma kontaktu jest często najłatwiejszą formą kontaktu ze specjalistą ze względu na ryzyko stygmatyzacji lub ze względu na swoją sytuację rodzinną.

Beneficjentami Centrum Wsparcia są m.in:

- ❑ osoby doświadczające kryzysu psychicznego wywołanego nagłym, trudnym nienormatywnym wydarzeniem (wypadek, doświadczenie przemocy, strata, choroba) oraz mające trudności z poradzeniem sobie z objawami kryzysu przejawiającymi się na płaszczyznach emocjonalnej, poznawczej, behawioralnej i fizycznej;
- ❑ osoby doświadczające skutków kryzysu środowiskowego, obejmującego większą część lub całość populacji. Obecnie jest to sytuacja związana z wystąpieniem wirusa Covid 19, inflacji, wojny w Ukrainie, aktualnych zmian rynkowych o dużej dynamice a także klęsk żywiołowych i pozostałych zdarzeń nadzwyczajnych;
- ❑ osoby doświadczające kryzysu rozwojowego, związanego z sytuacją normatywną, która wywołuje gwałtowne reakcje emocjonalne. Każda osoba poniżej 18 roku życia zgłaszająca się do Centrum Wsparcia oprócz doraźnej pomocy psychologicznej otrzyma namiary na specjalistyczne miejsca udzielające pomocy i wsparcia psychologicznego osobom niepełnoletnim;
- ❑ osoby doświadczające kryzysu suicydalnego w różnych stopniach nasilenia: od pojawienia się myśli samobójczych aż do zamiaru i realizacji planu samobójczego;
- ❑ bliscy i rodziny, którzy potrzebują informacji o tym jak wspierać osobę w kryzysie psychicznym oraz osoby potrzebujące informacji odnośnie postępowania wobec osób trzecich doświadczających kryzysu suicydalnego;
- ❑ osoby doświadczające zaburzeń psychicznych, w tym: zaburzeń afektywnych, lękowych, psychotycznych, zaburzeń osobowości oraz zaburzeń organicznych - bliscy i rodziny osób doświadczających zaburzeń psychicznych;
- ❑ osoby zmagające się z nadużyciami i przemocą na tle seksualnym, osoby zmagające się z dysfunkcjami seksualnymi, osoby doświadczające kryzysu wynikającego z problemów dotyczących tożsamości płciowej czy seksualnej;
- ❑ osoby zmagające się z uzależnieniem od substancji i ich rodziny.

Specyficzną grupą docelową, która jest objęta wsparciem obsługiwana w ramach nowego nr 800 70 2430 dedykowanego wyłącznie jej, są osoby pełniące służbę w obszarze służb mundurowych oraz ratownictwa medycznego i ich rodziny.

Należy również podkreślić, iż w przeciwdziałaniu skutkom kryzysu psychicznego niezmiennie istotna jest psychoedukacja oraz rozpowszechnianie rzetelnej wiedzy i informacji, w związku z tym kolejnymi beneficjentami Centrum Wsparcia są:

- ❑ pracownicy instytucji pomocowych potrzebujący dodatkowych lub specjalistycznych informacji o tym jak wspierać osobę będącą w kryzysie psychicznym lub w kryzysie suicydalnym,
- ❑ osoby potrzebujące wskazań, co do miejsc, gdzie można otrzymać bezpłatną pomoc psychologiczną - psychiatryczną zarówno krótkoterminową jak i długoterminową w ramach NFZ lub innych organizacji działających w ramach Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego tj. Centra Zdrowia Psychicznego, Środowiskowe Centra Zdrowia psychicznego, innych bezpłatnych miejsc działających w ramach lokalnych powiatów i gmin tj. Ośrodki Interwencji Kryzysowej, Punkty Interwencji Kryzysowej, NGO.

Usługi w zakresie wsparcia i informacji są dostępne nieodpłatnie przez 24 godziny w ciągu doby i 7 dni w tygodniu, w postaci poradnictwa telefonicznego i internetowego dla wszystkich beneficjentów zadania. Wszelka pomoc w zakresie wsparcia i informacji w

postaci poradnictwa telefonicznego i internetowego jest świadczona nieodpłatnie dla wszystkich beneficjentów za pośrednictwem bezpłatnej dla osoby dzwoniącej linii 800 70 2222 a także numeru dla służb mundurowych ratownictwa medycznego i ich rodzin. Funkcjonują także kanały internetowe: czat oraz mail.

Centrum wsparcia oferuje również konsultacje specjalistów: prawnika, seksuologa, pracownika socjalnego, terapeuty uzależnień, asystenta zdrowienia, lekarza psychiatry.

Więcej na temat Centrum wsparcia znajduje się na stronie: <https://centrumwsparcia.pl/>.

Z wyrazami szacunku

Andrzej Łosiewicz
zastępca dyrektora
Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/